

γυναῖκες τώρα τρομάξανε, σταυροκοπιοῦνται, δύο χερο-
δύναμοι τόν σκουντοῦνε καί τόν ἀκουμποῦνε σ' ἕναν
τοῖχο, εἶναι βαρύς, ἀσήκωτος. Μέ τή σειρά ἔρχονται
καθίζουνε δίπλα του οἱ ἄντρες καπνίζουνε, τοῦ δίνουνε
τσιγάρο, τίποτα, δέ λυγοῦνε τά χέρια του, ἐκεῖ τόν ἤβρε ἡ
νύχτα, τ' ἀγιάζι καί τόν ξανάβρε ὁ ἥλιος. Οἱ γυναῖκες
ἐξοικονομήσανε σ' ἕνα δίσκο λίγο ἀλεύρι καί ἄσπρο
βούτυρο, ἴσως τόν ξεγελάσουνε νά μπεῖ μέσα νά τούς
ζυμώσει τάχα κουραμπιέδες.

— Κι' ἀμύγδαλο; τσιρίζει αὐτός, ἡ φωνή του ἔγινε
μωρουδίστικη, τό κορμί του τώρα πέφτει σά μισοάδειο
τσουβάλι.

Ἦ κάμπος συζητᾷ νά τόν παραδόσουνε ἢ νά τόν
κρύψουνε. Ἦρθε τέλος Ἕλληνας στρατιωτικός γιατρός
καί τόν περίλαβε, δίνει κοφτές αὐστηρές διαταγές σά νά
χρειάζεται ὁ ἄρρωστος τιμωρία. Οἱ Αἰγύπτιοι βοηθοί τόν
βαστᾷνε σάν παιδάκι μαλακά.

— Τούς τρελλούς τούς ἔχουνε Ἕλληνας οἱ Μουσουλ-
μάνοι... λέει ὁ Ἀνατολίτης, δέν τούς πειράζει κανείς...

Ἦ Ἦ γέρος βαστᾷ μιάν ἀκρινή ψάθα. Τίς σπάνιες ὥρες
τῆς ἡσυχίας τοῦ Κάμπου σβύνουνε ὅσα στέκουνε μπρός
στά μάτια του, οἱ δύο φοινικές ἅμα νυχτώσει γράφουνε
πάνω στόν οὐρανό μέσ' στ' ἄστρα «... τ' ἄρμπουρο τῆς
πλώρης...», θυμᾷται. Καί μέσ τό θάμπος τῆς μέρας τά
ριπιδωτά φύλλα σαλεύουνε καί χαρχαλεύουνε σά φίδια.
Τί ἀέρας φυσᾷ; Ποιός γνωρίζει ἐδῶ ἀέρηδες... Ἦ νοῦς
τοῦ Γέρου σκορπᾷ, χάνεται ἡ παχιά μυρωδιά τῆς ποτισμέ-
νης γῆς, μυρίζει ξερή, καθαρή πέτρα, γέρνει στήν κουφα-
λίτσα του, μπροστά κατηφοριά καί βουναλάκια ψημένα
σά σπασμένα κεραμιδάκια στημένα ὀρθά, νησάκια καί
νησιά καί βουητό τῆς θάλασσας. Ἦκεῖ καί τ' ἀλώνι,

λίγοι άνθρωποι λίγοι αγωνιστές ξεδιαλεμένοι, αϊχμάλωτοι γύρω-γύρω ἄπραγος λαός. Κι ἡ πείνα γιά ὅλους.

“Υστερα ἦρθανε στόν Κάμπο δυό-τρεις οἰκογένειες Σαμιῶτες καί Καριῶτες. Τίς περνούσανε ἀπ’ τήν Ἰαλιανή σέ κλεισμένα βαγόνια γιά τήν πιά Νότια Ἀφρική.

Σ’ ἕναν σταθμό πρίν τό Σουέζ πῶς πῆρε εἶδηση τό πλήρωμα σέ κάποιο ἀντιτορπιλικό, ἦτανε ἀπ’ τά πληρώματα πού ξεσηκωθήκανε στήν Ἑλλάδα γιά νά μήν παραδοθοῦνε στούς Γερμανούς, ξεμπαρκάρανε τούς ὑποπτους ἀξιωματικούς. Τώρα τρέξανε στό Σταθμό φωνές, γνωριμίες ὁ Σταθμός ἀνάστατος.

Δυό νησιῶτες δίοποι κλέψανε τίς οἰκογένειές τους ἀπ’ τό βαγόνι, τίς φέρανε στόν Κάμπο κρυφά. Δέν τίς μαρτύρησε κανείς. Ἄκόμη δέν εἶχε πέσει ρουφιανιά. Τή βραδιά πού μείνανε, ν’ ἀκούσεις ἱστορίες: πῶς οἱ συνάδελφοι σηκώσανε ὀλόκληρο τό «Ἰβέρωφ», καί ἄλλα 5-6 κομμάτια μεγάλα μέ συνεννόηση τῶν δημοκρατῶν ἀξιωματικῶν.

Κι ὁ Ἀνατολίτης εἶπε τή δική του ἱστορία, πῶς κλέψανε ὀλόκληρο ρυμουλκό. «μεγαλουσιάνα ἢ Ἀθήνα ἔχει χατήρ, ἔχει Ἀκρόπολη, ἐσύ ἐργάτης Πειραιᾶς ἐσένα καίγουν, σέ ρημάζουν, ἐλπίδα ὄχι, συγκοινωνία ὄχι, γραφεῖα, καταστήματα ἐρείπια καπνίζουν, ἐργοστάσια δέν ἐργάζονται, μέγα καζάν μέ σκάλα σιδερένια ὅσον τετραόροφον ὅσπιτι τιναγμένον καί σκαμμένον ὡς καρπούζι στήν πλατεία κατάμεσον, πλατεία ἐβούλιαξε. Κατεβαίνουν πλούσιοι μέ αὐτοκίνητα πλούσια, τρυποῦν λάστιχα, τρέχουν νά ἐμπαρκάρουν. Ὀλίγα πλοῖα φεύγουν, ὀλίγα ἔρχονται φέρουν πολεμοφόδια, τά κέρατά μας φέρουν. Σύμμαχοι ἄπιστοι τώρα φέρνετε; Ἐπάνω εἰς

ρυμουλκόν φωνάζει φύλακας περάσετε φεύγομεν, περά-
σετε ὅπως ἐν καιρῷ εἰρήνης διά Κούλουρην, πλοιοκτῆτης
εἰς φύλακα αὐτόν ἐμπιστεύθηκε περιουσίαν του, κι ἐγώ ἄς
φεύγω μὴν ἀντικρύσω Ναζῆδες γουρούνια Γερμανούς
γρήγορα ἐπιστρέφομεν. Οὕτω πῶς ὑπολογίζω χαῖβάν ἐγώ,
μικρός θαλασσινός ὁ περίπατος. Καί 2 ναῦται σκοποί
λιποτακτοῦν, αὐτοί φρουροῦν πυρομαχικά, φρουροῦν
πετρέλαια, φωτίαν φρουροῦν, φόβος τρελλαίνει αὐτούς.
Καί ἠλικιωμένος μεθυσμένος Ἕλληνας ὁρμᾶ μέσα νά
περάσει ἀπ' τό μαδέρι μας, πεζοναύτης Ἕλληνας τόν
συγκρατεῖ, μιά γροθιά, μιά κλωτσιά πεζοναύτης Ἕλληνας
εἰς τήν θάλασσαν, ἀμέσως κάβο λύομεν, ἀμέσως εἰς τήν
μηχανήν ξεμεθᾶ ὡς τοῦ θαύματος ὁ μεθυσμένος, εἶναι
μηχανικός «νό Ἕλληνας ἐγώ, ἐγώ Σκωτσιμάνος» συστένε-
ται καί «χάου μπάουτ οἴλ;» ἐρωτᾷ, δηλαδή ἔχετε καύσιμα;
Βγαίνομεν φουντάρομεν ἀρόδο, ἐκτός Προλιμένα, μαλώ-
νουν οἱ δύο ναῦται πρὸς Σύρον ἢ πρὸς Χίον θά πλέομεν,
μαχαίρια τραβοῦν, τούς δένομεν. Ἕλληνας Πειραιᾶς
ὡσάν λαμπάδα καίγεται, ὡς ἀλλοίμονον ἡ καρδιά τῆς
Ἕλλάδος καίγεται, αὐγή-αὐγή ταξιδεύομεν, μᾶς κάνει
σῆμα καταδιωκτικόν, μᾶς ἐτσουβάλιασεν ὅλους, ἐθελον-
τάς - λιποτάκτας δέν ἐξετάζει. Κατάσχει ρυμουλκόν εἰς
Κρήτην ξεβαρκάρομεν. Ἕλληνας ἱστορίας πάλιν ἐκεῖ».

Ἕλληνας Ὄλη νύχτα λέγανε τά νέα τῆς πατρίδας.

Πρὶν φύγουνε οἱ δύο Ναῦτες φωνάζανε κατά μέρος τόν
Τελωνειακό καί τό Γέρο συνενοηθήκανε πῶς λαός εἶναι
τόρα οἱ πρόσφυγες, εἶναι ἀνάγκη νά συνάζονται καί ν'
ἀποφασίζουνε ὅλοι μαζί νά γυρέψουν τό καλύτερο γιά
ὅλους. Νά γυρέψουνε ἄδεια ἐξόδου, νά σπάσει ὁ περιορι-
σμός.

Ἕλληνας Ὁ Τελωνειακός τούς μίλησε σοβαρά:

— Σύμφωναι, συμφωνῶ καί χαιρετίζω τήν καλήν μας συναπάντησιν, καλήν ἀρχήν στήν ξενιτίαν, τήν προσφυγίαν, ἡ συντροφία μας προζύμι τῆς ἀδελφωσύνης κάνει καί τό πικρόν ψωμί γλυκό. Ὁ Σύμμαχος ταΐζει τώρα ἐμᾶς, ταΐζει Ἑλληνας ἀντιφασιάστας, δέν ταΐζει κουνέλους εἰς κλωβία, αὐτό ἄς ξέρομεν πασαένας ἄς τό ξέρομεν, πόλεμος ἐμᾶς σκλάβωσεν, πόλεμος μᾶς ἐλευτερώνει.

— Θά σᾶς στείλομε κι ἄλλους δικούς μας, θά λάβετε μηνύματα, εἶπανε οἱ ναῦτες καί φύγανε.

Τώρα γνωριστήκανε πιά καλά ὁ Γέρος μέ τόν Τελωνειακό βαθιά ψυχή αὐτός, ἀπό βαθιά στεριά, ἔπιανε τό καλό καί τό κακό ἀπ' τή ρίζα. Τοῦ φάνηκε ὁ Γέρος χρήσιμος ἄνθρωπος στόν Κάμπο, στίς δουλειές φιλότιμος. Δέν τόν ἄφηνε νά μένει καί μοναχό, καθώς τό συνείθιζε αὐτός κι ἔχανε τό νοῦ του σάν ἀδέσποτο σκύλο. Ξεσηκώσανε καί τίς γυναῖκες, γίνανε συνεργεῖα γιά καθαριότητα:

— Ἡ οὔλοι ψωριάζομεν ἢ οὔλοι πλένομεν καί πλενούμασταν..., ἄλλην ἐλπίδαν δέν ἔχομεν, ἄλλην ὑπόληψιν παρά συντροφικήν ἀλληλεγγύην.

Μέ τίς καινούργιες οἰκογένειες ἦτανε καί δυό ἀδελφές Καρυωτίνες, ἄβγαλτες πολύ νοικοκυρές. Ὁ Γέρος περνᾷ ρίχνει ματιές στήν ψάθα τους, ὅ,τιπραματάκια φέρανε εἶναι ἀραδιασμένα σά στολισμένα. Ὁ Γέρος τίς παρατηρᾷ: Ἡ μεγάλη σοβαρή, βαστᾷ τό κεφάλι σκυμμένο δίπλα, ἡ μικρή σερπετή, ἔβγαλε καί Ἡμιγυμνάσιο, τοῦ φαίνονται σά ζωγραφιστές, περάσανε πέλαγος κι ἦρθανε, θυμᾶται τήν Καμπάνα πού τοῦλεγε ἡ γελαστή Γριά πῶς πέρασε τό πέλαγος μέ δυό ἄσβυστα κεράκια μέσα... ἔτσι βγαίνουνε κάτι τέτοιες ἱστορίες. Εἶναι γιά καταφρό-

νια ή Καλή Πόρνη; Τήν ἀγαπᾶ κι αὐτή καλά, τίς ἀγαπᾶ καλά καί ὅλες. Βάλανε τή Μικρή στήν προσωρινή ἐπιτροπή τοῦ Κάμπου.

Τήν ἴδια ἐποχή τόν παρακαλοῦσε ή Καλή νᾶρθει πάλι στῆς μάνας της, ἔπαιρνε τό τράμ ὡς τό τέρμα, τοῦ ᾽φερνε στά σύρματα διάφορα.

— Γιά ἕνα συσσίτιο κλείστηκες... τοῦ ᾽λεγε.

— Γιά ἕνα συσσίτιο εἴμαστε κλεισμένοι ὅλοι... ἕνας-ἕνας δέν ξεφεύγει.

Δέν πολυκαταλάβαινε ή Καλή.

“Ομως ὕστερα οἱ ᾽Αγγλοι ξεδιαλέξανε τούς πιό ἐγγράμματους, κάτι πιό καλοπερασμένους τούς βάλανε σέ ξενοδοχεῖα. ᾽Ετσι μένουνε οἱ ἄλλοι, ὁ ἀπλός κόσμος μπουλούκι. Αὐτό ἅμα ἔγινε τότε κατάλαβε κι ή Καλή, δέν τοῦ ξανάπε νά πάει στό σπίτι, τούς κουβαλοῦσε διπλά τά φαγιά.

“Οπως στό καζάνι πού βράζει γάλα ρίχνεις μιά πρέζα πυτιά καί πιάνει σιγά-σιγά πήζει τό τυρί, ἔτσι μέ κάποια παρουσία, μέ κάποια πράξη καί πρώτη ἀφορμή σιγά-σιγά πήζει τό ἰδεολογικό νόημα, βγαίνει πιά χειροπιαστό μέσ στό βρασμό καί τόν παραδαρμό.

Λοιπόν γυρέψανε νά βγαίνουνε ἀπ' τόν Κάμπο ἐλεύθερα. Γυρέψανε καί συσσίτιο χόρτα τρεῖς φορές τή βδομάδα, τούς φανήκανε σά γραμμένα πάνω στόν οὐρανό, τόσο καθαρά καί δίκαια τοῦτα πού ζητούσανε δέν κάνουνε πιά ὑπομονή, συμφωνήσανε νά μήν πάρουνε συσσίτιο ἄν δέν γίνουνε δεχτά ὅσα ζητούσανε. Πήγανε ή ᾽Επιτροπή στό διοικητή. Αὐτός κρύφτηκε. Πήγανε, ἤρθανε τέλος ξαπλώσανε στίς ψάθες ὅλος ὁ Κάμπος. ᾽Ο διοικητής πάλι δέν ἤρθε, ἤρθε τό περίπολο κι ἕνας

λοχίας μέ βούρδουλα.

— Φτοῦ σου Ἕγγλε μέ τό βούρδουλα φτοῦ σας, πάντα καί παντοῦ ἔσεῖς κι ὁ βούρδουλας... λέει ὁ Γέρος κι ἔφτυσε σάλιο φαρμακερό.

Μπρός στό περίπολο δυό τῆς Ἐπιτροπῆς ζαρώσανε σά μετανιωμένοι, τό στρίψανε. Στό συσσίτιο δέν πῆγε ὥστόσο κανείς. Τή νύχτα πεταχτήκανε δυό πήρανε ἀσβέστι ἀπ' τούς ἀποπάτους γράψανε πάνω σέ πισόχαρτο «Ἐλευθερία-Ἐξοδος», τό στήσανε ψηλά σ' ἕναν τοῖχο. Καί στό σύρμα κρεμάσανε ἀρμαθιές τίς караβάνες. Τό πρωί λαμποκοπούσανε, οἱ ζωηροί Αἰγύπτιοι μαζευτήκανε, ἀλλαλάζανε. Στή βρύση τοῦ Κάμπου οἱ νηστικές γυναῖκες πιαστήκανε, λάβανε τό λόγο κι οἱ ἄντρες γίνηκε καυγᾶς. Τότες ἦρθε κάποιος Μεγάλος. Τοῦ λέει ὁ Τελωνειακός:

— Ρώτησον ποῦ μᾶς ἐπίασαν, σέ μάχη μᾶς ἐπίασαν καί μᾶς φυλάγουν στό σύρμα;

— Τί θέλετε;

— Θέλομεν νά βγαίνομεν καί πάλιν νά γυρίζομεν, ὁμιλεῖτε καί σεῖς μπρέ...

Τό ἴδιο εἶπανε ὅλοι, ἀπαντᾶ ὁ Ἕγγλος πώς οἱ Αἰγύπτιοι δέν τό ἐπιτρέπουνε.

— Δικούς σας σκοπούς δικούς σας ἀστυνομίαν βλέπομεν, ἔσᾶς παρακαλοῦμεν, ἀνίσως ὑπόθεση τῶν Αἰγύπτων εἶναι, αὐτούς νά παρακαλοῦμεν, ξέρομεν νά μιλήσομεν. Κόψετε καί τά κρέατα, ἀσλάνια δέν εἴμαστεν, μαρμελάδες ἄς λιγοστέψουν ὀλίγον σαλάτα ἐπιθυμοῦμεν, βλέπομεν φακὴν, φασιόλια πάμφθηνα, τέτοια γνωρίζει καί ζητᾶ μας ἡ κοιλία, ὁμιλῆστε μπρέ, ὁμιλῆστε...

Πῶς τό πάθανε οἱ Ἕγγλέζοι, τά δεχτήκανε. Βγαίνανε λοιπόν οἱ πρόσφυγες ἐλεύθερα τρώγανε βλύτα, φούλια δυό φορές τή βδομάδα.

Ἄνατολίτης Τελωνειακός γνωρίστηκε σ' ὅλο τόν

Κάμπο γιά δίκαιος, ἄκουγε ὀλονῶν τά παράπονα. Τόν παρανομάσανε «ὀμιλῆστε μπρέ» ποῦ τῶλεγε ὀλοένα, τούς παρακινοῦσε. Μέ τό Γέρο σεργιανούσανε τό Κάιρο, τούς ἄρέσανε πολύ τά γεφύρια του. Ὁ Γέρος τότες φάνηκε νέος. Μόνο μιά σειρά μαλλί ἄσπρο σά σπαθιά, σά γιατρεμένη πληγή τοῦ σημείωνε ἀπ' τήν κορφή τοῦ κεφαλιοῦ ὡς τό κούτελλο.

Ἐνα πρωί στό γεφύρι τοῦ Μπουλάκ, ἕνας Αἰγύπτιος τούς εἶδε ἀκουμπισμένους ἐκεῖ τόν Τελωνειακό καί τό Γέρο. Καθώς καί τήν ἄλλη μέρα καί τήν παράλλη. Στάθηκε λοιπόν καί τούς ρώτησε ποιοί εἶναι; Τοῦ εἶπανε: «Ἐλληνες εἶμαστε, πρόσφυγες, μοατζήρ Γιουνάν». Τούς ξαναλέει: «Στό γεφύρι τοῦτο σᾶς βλέπω κάθε μέρα... πῶς ἔτσι;» Ἐκεῖνοι φυλαχτήκανε. Ἡ ματιά τοῦ Αἰγύπτιου ὅμως σάν ὀρθάνοιχτη μεγάλη πόρτα μπροστά τους. Αὐτός τούς γνέφει «περιμένετε» φεύγει καί γυρίζει τρεχάτος μ' ἕνα γκαρσόνι ντυμένο τήν ἄσπρη μπλούζα τῆς δουλειᾶς του, πού τούς καλημέρισε καί τούς λέει:

— Ὁ πελάτης μας τοῦτος μέ φώναξε γιά νά σᾶς εὐκολύνω στή γλώσσα, εἶναι καλός, καλότατος καί βασιτέται καλά. Θέλει νά γνωριστεῖτε...

— Μετά χαρᾶς νά γνωριστοῦμε, τό θέμε καί μεῖς.

— Σᾶς ἐρωτᾶ τί γυρεύεται κάθε πρωί στό γεφύρι τοῦτο.

— Χάσαμε τόν κόσμο καί τόν κόσμο γυρεύομε, λέει ὁ Γέρος.

Τό Γκαρσόνι τᾶλεγε ἀραβικά, ἐκεῖνοι περιμένανε, καθώς περιμένανε δέν ἔκοβε προχωροῦσε καί μέ τό σῶπασμα ἢ συνεννόηση, τά λόγια βγαίνανε ἀργά καί μετρημένα ὅπως οἱ λόχες τῆς φωτιᾶς πού φυσᾶ μέ τό ἄσκι κανένας γύφτος τεχνίτης.

— 'Εδῶ τόν γυρεύετε;

— 'Από γεφύρι σέ γεφύρι γυρίζομε καί γυρεύομε, λέει ὁ Γέρος, 32 μέρες θά γυρίζομε.

— Πῶς 32;

— Τά γεφύρια τοῦ Καΐρου εἶναι 8 καί στό καθένα μέρες 4...» ἔτσι τοῦρθε κι εἶπε ὁ Γέρος.

— Δέν ἤξερα πῶς εἶναι 8... λέει ὁ Αἰγύπτιος.

— Καλότυχoi, δέ μετρᾶτε...

Εἶπε καί τό Γκαρσόνι:

— 'Εγώ ἀπό λόγου μου δέν περίμενα τέτοια γνωριμιά, ἔβαλα στό νοῦ μου γυναικοδουλιές, τώρα πῶς νά σᾶς ἀφίσω; 'Ελᾶτε στό καφενεῖο...

Κι ὁ Αἰγύπτιος εἶπε:

— Μᾶς πῆρε ἡ ζέστη, πᾶμε στό κιόσκι μου στήν ὄχτη τοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖ ὅλη μέρα φυσᾶ δροσερό ἀεράκι θά φᾶμε καί καλό φαΐ ἀπό μιανῆς Χριστιανῆς τά χέρια.

— Δέ μᾶς δροσίζει δροσιά οὔτε φαΐ χορταίνει ἐμᾶς, οὔτε καφές εὐφραίνει, ἐμᾶς πατρίδα σκλάβα, εἴμαστε ἀνθρώποι καί δέν εἴμαστε...

Πήγανε ὅμως.

'Η γνωριμία ἔτσι ἄρχισε. "Υστερα ὑποψιαστήκανε πῶς ἡ Καλή Πόρνη πού ἦτανε ἀγαπητικιά τοῦ Αἰγύπτιου, τόν ἔβαλε κι ἄνοιξε κουβέντα. Γιά νά ζεῖ στόν ἴσκιο τους, τόσο τῆς ἀρέσανε τά λόγια τοῦ Γέρου ἄς μὴν καταλάβαινε καλά, χωρίς συμφέρον ἄλλο. Μάλιστα ἡ δουλειά της κόπηκε, ἅμα πηγαίνανε στό κιόσκι τούς εἶχε περιποίηση σά νοικοκυρά, μέ τήν ἄδεια τοῦ Αἰγύπτιου.

'Εκεῖνο τό πρωί δέν ἦτανε ιδεασμένοι καθόλου ὁ Γέρος κι ὁ Τελωνειακός. Τέτοια φιλοξενία δέν τήν περιμένανε. Πάνω στόν καφέ πού φέρανε, μέ κάθε φλυτζανάκι καί μπρικάκι ἄστραφτε, μύριζε μπαχάρι, λέει

ὁ Γέρος:

— Τό συναπάντημα τοῦτο εἶναι καλό καί τό γεφύρι τοῦτο σημαδιακό... ὅσα εἶχαμε καί τά χάσαμε, ὅσα ξέραμε καί δέν ξέρομε πού μᾶς τραβοῦνε μπρός καί πίσω, τώρα ἐδῶ σταθήκαμε καί στέκουμε, πήρανε σειρά.

Τό Γκαρσόνι δέν προλάβαινε, ἄκρες-μέσες τά ἐξηγοῦσε μά ὁ Αἰγύπτιος ἦτανε πολύ εὐχαριστημένος.

— Πάνω στό κεφάλι μας ὅσα μᾶς λέτε.

— Θά σᾶς βρεῖ καί δουλειά, λέει τό Γκαρσόνι.

— Δέ μᾶς δίνουνε ἄδεια γιά δουλειά, εἶπε ὁ Τελωνιακός μέ πόνο.

Ἔτσι μιλοῦνε, ξεθαρεύουνε. Καί πιάνει ὁ Γέρος ἀπό κεῖνα τά μισοτραγουδιστά πού τά'χε παρατήσει:

Τύχη μας μιληθήκαμε

τύχη μας τά Γεφύρια σας 8

ἀπό 4 μέρες τό καθένα: μέρες 32

δικός μας μήνας πιά, γραμμένος δικός μας ἀριθμός κάνομε ἀρχή,

πάλι στόν κόσμο μέσα περπατοῦμε

ἐδῶ ἄκρι-ἄκρια στό Νεῖλο ποταμό.

— Ἐσύ πού μᾶς εὐκόλυνες τή συνεννόηση ἀπό ποῦ εἶσαι;

— Ἡ μάνα μου Ροδίτισσα, ὁ πατέρας μου Σαμλῆς ἀπ' τό Χαλέπι.

— Ὅμορφα, ὅμορφα γεννηθήκαμε, ὅμορφα γνωριστήκαμε.

Τό Γκαρσόνι εὐχαριστημένος κι αὐτός ἀπ' τή μεγάλη προσοχή ὅσο ἀκούει κουνᾶ καί τά χεῖλια του, ξαναλέει ἀπό μέσα του ὅ,τι ἀκούει καί παρακαλᾶ:

— Σιγά-σιγά καί λίγα-λίγα...

Κι ὁ Αἰγύπτιος λέει «σουάγια-σουάγια» καί χαμογελᾶ.

— Αὐτουνοῦ ὁ νοῦς κατεβάζει πολλά, λέει ὁ Τελωνει-

ακός για τό Γέρο, μήν τόν συνεριστειτε θέλει νά λέγει
ἐσᾶς πῶς ἐχάσαμεν πατρίδα, ἐχάσαμεν τόν κόσμον,
τίποτας δέν ἔχομεν, τίποτας δέν εἴμεστεν, μέ γνωριμίαν
καλήν πάλι κόσμος καί δι' ἐμᾶς ἀληθεύει.

ἽΟ Γέρος τό σκοπό του:

Βαδίζομε-βαδίζομε, βραδιάσαμε στίς καλαμιές
στένεψε ὁ τύραννος ποταμός
μαῦρα βράχια τοῦ κόβουν τά νερά
βουβάλια μαρμαρωμένα διπλή σειρά
ὁ βοῦρκος βάλτωσε τούς δούλους
πέτρα πατρίδα μου, σέ θυμοῦμαι.

— Καί ποιός ταῖζει ἐσένα; ρωτᾶ ὁ Τελωνεϊακός πού
ἦτανε θυμωμένος.

Τό Γκαρσόνι πρόλαβε εἶπε τά τελευταῖα λόγια στόν
Αἰγύπτιο κι αὐτός λέει σοβαρά:

— Στοῦ πατέρα μου τό τραπέζι τρῶνε 20 ἀπό τώρα καί
μπρός θά τρῶμε 22.

ἽΟμως ὁ Τελωνεϊακός ἦτανε ἀγαναχτισμένος.

— Γνωρίζω τέχνας πολλάς... ἽΑπό ἀγελάδια, γνωρίζω,
δικά μας μέρη βούτυρον ἐμεῖς ἀπό βαρέλιν τρώγαμε ὄχι
λάδι-μάδι καί ραδίκι ἄγριον... Μέ πατέρα, μέ πάππον
μέχρι Κωνσταντινούπολη ταξιδεύομεν, ὑφάσματα πέρνο-
μεν φέρνομεν πόλεμος σήκωσεν ἐμᾶς, σέ ὄρη ἐπάνω ἐμᾶς
περιφέρεια Χάσια ἽΟλύμπου ἔρριξεν, ὀνόματα μεγάλα:
ἽΟλυμπον, ἐλλενικόν πατρίδα χορταίνομεν, ψωμί δέν
χορταίνομεν, πέτρας κόβομεν, πετροκόπια μαθαίνομεν,
ξύλα κόβομεν ξυλοκόπια μαθαίνομεν, ὀσπίτια χτίζομεν,
χτίστης μαθαίνομεν. Μά καί βαμβάκια τινάζομεν παλαιά
τέχνη καί στρώματα καί παπλώματα πάλι μαθαίνομεν. Μά
καί πατσατζής μαθαίνομεν, μαγαζίον Σαλονίκην μέ μάρ-
μπα μου ἀνοίγομεν, μαγαζεῖον κλείνομεν, ἐργάτης ὑφαν-
τουργός εἰς ἐργοστάσιον βιβλία, σφραγίδα σωματείου

κρατῶ, ὑπόληψιν λαβαίνομεν ἔξορίαν λαβαίνομεν, δύο ἔτη ἐκεῖ σπουδάζομεν, εἰς ἄλλον μάρμπα κοντά εἰς Πειραιᾶ ἔρχομαι, Τελωνεῖον μέσα ἔξω δουλεύομεν, πόλεμος εἰς Πειραιᾶ βρίσκει ἐμᾶς, ἀρχηγούς δέν ἔχομεν, λαόν φιλότιμον ἔχομεν, φασίστας Ἰταλούς πολεμᾶ Γερμανούς Ναζῆδες προδίδουν, ἀπό ἐχθρούς γλυτωμένος εἰς σύρματα συμμάχων πεταγμένος, ἐσύ τί τραγουδᾷς;

Τᾶλεγε χύμα.

— Πάλι ὅμως ὅλα τά θέμε.. λέει ὁ Γέρος.

Γυρίζει βλέπει τό Γεφύρι, τόν ὄχτο, τά σπίτια, τίς φοινικιές, τά πῆρε ὅλα τό μάτι του σά ζωγραφιστά. Καί στήν ἄκρια τῆς ζωγραφιᾶς αὐτός κι οἱ φίλοι, τρεμούλιασε ἡ καρδιά του μέ τοῦ ποταμοῦ τά νερά, γυάλισε σάν καθρεφτάκι κρυμμένο πού πιάνει τόν ἥλιο. πάνω στήν ὄρα πέρασε ἀεροπλάνο στόν οὐρανό.

— Εἰρηνικά πουλιά, πουλί περνᾶ καί χρυσίζει...

Μά ὁ Τελωνεϊακός τόν ἔκοψε:

— Σιώπα, κόψε τό σχοινί, ἐσένα λόγια τραβοῦν ὡσάν κατσίκια, δέν κάνεις τά καλά καί σέρνουν ἐσένα, φθάνει τόσα... μόνον δουλειάν νά βρίσκομεν...

— Γιά τήν εἰρήνη θά πῶ ἕνα τραγουδιστό, λέει ταπεινά ὁ Γέρος.

— Ποιάν Εἰρήνην ἀλαφρόμουαλε, πόλεμος παντοῦ ἀπλώνει, ἐκεῖ σήμερον, ἐδῶ αὔριον, εἰς φίλους καλούς αὐτό θά λέγομεν νά ξέρουν ἀλήθειαν.

Κεῖνη τήν ὄρα περάσανε τρεχάτοι ἐφημεριδοπῶλες, βαστοῦνε στά δόντια τήν ποκαμίσα τους καί τρέχουνε. Ὁ Τελωνεϊακός σταματᾶ ἕναν παίρνει μιάν ἐφημερίδα. Πρόλαβε ὁ Αἰγύπτιος τήν πλήρωσε, τήν ξεδιπλώνουνε, φαίνεται ἡ κλαδωτή γραφή. Λέει ὁ Τελωνεϊακός:

— Ὅμιλοῦμεν φίλοι καλοί ἐμεῖς, ἐσεῖς. Ὅμως ἄν

χτυπῶ τὴν κεφαλὴν μου εἰς τὴν ἄσφαλτον, ἂν χτυπᾶτε τὴν μέ πέτρας δέν διαβάζω γρί, μόνον ΑΝ ΜΑΘΩ διάβασμα μαῦρος σπόρος τοῦτος, σκόρπιο τσαῖ τότε μοῦ ὁμιλεῖ. Ἔτσι μαθαίνομεν διαβάζομεν δίκαιον τῶν λαῶν, τῶν ἐργατῶν δίκαιον διάβασμα τοῦ κόσμου.

Τά'λεγε τό Γκαρσόνι ἕνα-ἕνα. Ὁ Γέρος μάζεψε τά τραγουδιστά του τά φορτώθηκε σάν κανένα δισάκι στὸν ὦμο, ἀχρειαστο, τραβήξανε...

Λοιπὸν τό **Πρῶτο γεφύρι** τό ἔπανε τῆς καλῆς Ἐντάμωσης τοῦ Μπουλάκ.

Τό **Δεύτερο** τῶπανε τοῦ **Πολέμου** καί τοῦ **Φασισμού** κι ὅσα κρύβει μυστικά του.

Τό **Τρίτο Γεφύρι** τῶπανε τοῦ **Μόχτου** καί τῆς Ἐργατιᾶς, ἀρχή καί μέτρος σ' ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου.

Τό **Τέταρτο Γεφύρι** τῶπανε «ὁ κόσμος εἶναι γιά ὅλους μὰ ὅλα του τ' ἀγαθὰ μᾶς τά κλέβουνε».

Τό **Πέμπτο** τῶπανε τοῦ **Δίκαιου Ἀγώνα** πού ἄνοιξε ἀνάμεσα στὸν **Πλούσιο** πού σοδειάζει καί στὸν Ἐργάτη πού παράγει, τῶπανε καί τῆς **Πρόβλεψης** δηλαδή πῶς προχωρᾷ ὁ ἀγώνας καί τί θά γίνει.

Στ' ἄλλα **δύο Γεφύρια** βλέποντας καί κάνοντας.

Γιά τή συμφωνία ὁ Αἰγύπτιος κέρασε παγωμένες χρωματιστές λεμονάδες.

Μιά μέρα ἔφερε ὁ Αἰγύπτιος στήν παρέα κι ἕναν Πορτιέρη ἀπό ξενοδοχεῖο μεγάλο πού ἦτανε κοντά στό καφενεῖο τους. Αὐτός ντυμένος στολή φανταχτερή, μιλοῦσε γλῶσσες πολλές ἤξαιρε τίς φυλές ἀπ' τὴν καλή κι ἀπ' τὴν ἀνάποδη, δέν ἔδινε σά κενέναν ἐμπιστοσύνη. Ὁ Αἰγύπτιος γι' αὐτό τὸν ἔφερε γιά δοκιμή.

Μά κι ὅπου καθίσανε ἀκούγανε τίς κουβέντες κι ἄλλοι ἀκάλεστοι, κόσμος ζωηρός πολὺ πρόθυμα συνάζεται.

— 'Από σύναξη λαοῦ βγαίνει τό δίκαιον, ἔλεγε ὁ Τελωνιακός «μιλεῖστε καί σεῖς ὁμιλεῖτε μπρέ...».

Μιά φορά στό **Δεύτερο Γεφύρι** φέρανε κι ἕναν πρόσφυγα τραυματία, τούς ἐξιστόρισε τήν ὀπισθοχώρηση ἀπ' τήν 'Αλβανία.

— Καταπροδομένε μας λαέ, στέναζε ὁ Γέρος.

Οἱ ἀπόλεμοι μουδιάζουνε, οἱ πανέξυπνοι Αἰγύπτιοι, ἕνας φόβος σά βαρύ αὐγό κάθισε μέσα τους. Κι ἡ Καλή πού δέν εἶχε φανερώσει ποτές τί ξέρει ἀπό 'Ελλάδα, καθώς κι ἡ μάνα της κλαῖνε κι αὐτές.

Τώρα στό στρατόπεδο ἔχουνε φύγει ἀπ' τήν πύλη οἱ σκοποῖ μά μέσα πληθύνανε οἱ ρουφιάνοι. Ποῦ βρεθήκανε καί μπαινοβγαίνουνε τόσοι νά μιλοῦνε ἀπό ἀρχαῖα ἑλληνικά ὡς τήν ὀρφανή μας γλώσσα; Μέ χακί, μέ πολιτικά, μέ λαστιχένια καί μέ καστορένια παπούτσια, παντοῦ 'Εγγλέζοι κι οἱ μπάσταρδοί τους μέ κοντά βρακιά, ὁ κάμπος δικός τους. 'Η ρουφιανιά ἔγινε ἄλλο ἕνα εἶδος χρῆμα, μέ τή ρουφιανιά παίρνεις μύρες, ροῦχα. Εἶναι μεροκάματο. Κι ὅπως ἐτοιμάζουνε ἄς ποῦμε οἱ ψαράδες μέ γνώση τά σύνεργα γιά τάδε ψάρεμα, κατά τόν ἀέρα πού φυσᾶ, παρατηροῦνε ὡς καί τό φεγγάρι, ὅπως ὁ τυπογράφος διαλέγει στοιχεῖα, τά ταιριάζει καί σφίγγει μιά-μιά λέξη, μιά-μιά σειρά, ἔτσι κι οἱ 'Εγγλέζοι κανονίζουνε τό μπέρδεμα τῶν ἀνθρώπων καί τόν ξεφτελισμό τους.

"Αλλοι πρόσφυγες ξεδιαντροπέψανε μονομιᾶς, ἄλλοι ἀργοῦνε, μένουνε ταπεινωμένοι καί φαρμακωμένοι. Δέ βλέπουνε γνώριμη κακία, δέν τούς χτυπᾶ κανένας μέ ὑποκόπανο - ἦρθε ἡ ὥρα μᾶς φάνηκε ὁ ὑποκόπανος, πιο ἄβλαβος ἀπ' τή ρουφιανιά καί τή ξεδιαντροπιά.

Μιανοῦ πατέρα νησιώτη σάν τοῦ πρωτόφερε ἡ μεγάλη

του κόρη τσιγάρο μέ χρυσό φελό, τή χαστούκισε. Τώρα περιμένει πότε θά τοῦ φέρει ὀλόκληρο τό πακέτο. Τώρα πάει αὐτή μέ Αὐστραλούς, τά συζητᾶνε πιά μαζί, πατέρας καί ξεβγαλμένη κόρη, συμφωνοῦνε πώς εἶναι πίο χουβαρντάδες οἱ Αὐστραλοί.

Ἔνα μεσημέρι ὁ Γέρος ἦτανε μισοκοιμισμένος στήν ψάθα του, ἀκούει ἄξαφνα μιάν ὀμιλία πού τόν κάρφωσε καί τόν τίναξε πάνω: ἡ ὀμιλία τοῦ Κουτσοῦ - πού βρέθηκε τό πληγωμένο δελφίνι, τό παλληκάρι τό τρελλό καί σέ θάνατο - ἄστραψε κι ἔσβυσε ὁ νοῦς του μέ λαχτάρα κι ἀσήκωτη πίκρα, ἕνας Δωδεκανήσιος μιλοῦσε, ἴδια προφορά, ἴδια μελαχροινάδα μέ τόν Κουτσό.

Αὐτός ὀνοματίζει τώρα νησιά ἕνα-ἕνα καί ποιός ἐχθρός ἔκανε κατοχή: Μυτιλήνη Γερμανοί, Χίος Γερμανοί, Τήνο Ἴταλοί, Σάμο-Ἴκαρία Ἴταλοί, μέ κάθε ὀνομα σημαίνει μιά θλιμμένη καμπάνα. Ὁ Δωδεκανήσιος τά ξέρει καλά, ἤξερε ὡς καί τόν πάτο τῆς θάλασσας γύρω στό κάθε νησί ὅπως ἄλλος ξέρει σημάδια τῆς στεριᾶς, εἶναι σφουγγαράς, οἱ Ἐγγλέζοι ἀμέσως τόν ἀρπάξανε γιά μυστικές ἀποστολές, πάει. Πρόλαβε ὁ Γέρος τόν ρώτησε καί γιά τά νησιά τῆς ἔξορίας.

— Ἐκεῖ ἡ πείνα θέρισε, κρυφά κι ἀπ' τό Θεό τούς θέρισε. Μιά μηχανότρατα γλύτωσε κάμποσους κομμουνιστές, ἀκούστηκε πώς τούς ἔβγαλε στό Λαύριο.

Ρωτᾶ κι αὐτός πώς περνοῦνε οἱ πρόσφυγες ἐδῶ, ἔχουνε τουλάχιστον ἐλευθερία;

— Θά ιδεῖς, τί ἐλευθερία ἔχομε, λέει ὁ Γέρος.

— Τήν κερδίζομεν... κέρδισμα θέλει κι ἐδῶ, λέει ὁ Τελωνειακός.

Ἄκούστηκε πώς θά μοιράσουνε ροῦχα. Οἱ ψηφισμέ-

νοι τῆς πρώτης ἐπιτροπῆς καί τῆς πρώτης φασαρίας εἶπανε στόν κόσμο νά βγεῖ ἄλλη μιά ἐπιτροπή γιά τό μοίρασμα.

— Θά μαλώσομε, δέν εἴμαστε ἄξιοι νά κάνομε μονάχοι μας διανομή..., λένε οἱ κακομοίρηδες τοῦ Κάμπου. Τούς δουλέψανε κι οἱ Ἑγγλέζοι.

— Νά μαλώσομεν λέει ὁ Τελωνειακός, «καλύτερον τό μάλωμα, παρά χωρίς λαλίαν, κατά διάθεσιν τῶν Ἑγγλέζων, ροῦχα φοροῦμεν δέν φοροῦμεν, δέν ὁμιλεῖτε; ὁμιλεῖτε καί σεῖς μπρέ...

Ἦρθανε λοιπόν δυό μαζί ἕνας Μεγάλος καί μιά Μεγάλη μέ στολή, μαζέψανε τόν κόσμο στόν ἥλιο, αὐτοί στό ὑπόστεγο, βγάζουνε λόγο, ἐκεῖνος λέει ὅλο χωρατά, ἔχει κι ἕνα σκυλάκι κατσαρό πού τοῦ παίζει, καθώς τά λέει ἕνα χωρατό εἶναι καί τοῦτος ὁ πόλεμος «αὔριο θά φορέσομε καί τά καινούργια μας ροῦχα...». Ἡ γυναίκα μιλά σκληρά, μέ σφιχτό στόμα: «... Ὁ πόλεμος θά κερδιστεῖ ἂν εἶναι οἱ πρόσφυγες φρόνιμοι καί δέ γυρεύουνε τίποτα, ὑπακοῦνε στούς δραγουμάνους...».

Οἱ δραγουμάνοι τότε διατάζουνε, ἀρχίζει ἕνα ξεχώρισμα κατά ἡλικίες, κατά πατρίδες, κατά ἐπαγγέλματα, κατά ὑπόστεγα, οὐρές μονές καί διπλές φωνάζουνε «τάξη-τάξη», «στή σειρά σας, στή σειρά...». Κι ἀπ' τήν πολύ σειρά καί τάξη παραλογιάσανε ὅλοι, τά παιδιά κυλιοῦνται χάμω ἀπ' τήν κούραση, ἀρχίζουνε ξεκόβουνε πολλοί, τούς πιάνουν οἱ βαλτοί καί τούς τραβοῦνε πίσω, δυό γυναῖκες λιγοθυμήσανε, ἀναβάλουνε οἱ Μεγάλοι τή διανομή, φεύγουνε. Φεύγοντας «προσφέρουνε» 5 σωληνάρια ὀδοντόπαστα σέ 5 κοριτσάκια, τούς ριχτήκανε τ' ἄλλα πιαστήκανε μαλλιά μέ μαλλιά, ἡ σκόνη τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου δέν κατακάθησε, ὅλος ὁ Κάμπος μαλώνει.

Καί μή ἔχοντας δύναμη ἄλλη μαλώνανε συναμεταξύ τους δύο μέρες.

Σέ κάμποσες μέρες ξανάρθε ὁ ἴδιος Μεγάλος μ' ἄλλη Μεγάλη κι ἓνα φορτηγό ροῦχα. Δέν ἤβρε πρόσφυγες χασομέρηδες, μόνο ἤβρε τόν Κάμπο καλοσκουπισμένον, ἴσκιους πλεμένους μέ κλωνάρια φοινικιές, οἱ γυναῖκες στόν ἓναν ἴσκιο πλένουνε, σέ ἄλλον μαγειρεύουνε, ὁ ἄμμος καταβρεγμένος μέ τρύπιους ντενεκέδες. Μερικοί ἄντρες διαβάζουνε καί φημερίδα Ἑλληνική, σά νᾶναι στό χωριό. Στήν Πύλη δύο ἄντρες ψηφισμένοι, κι ἡ μικρή Καριωτίνα πού ἔβγαλε ἡμιγυμνάσιο:

— Εἴμαστε ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ Κάμπου, ὀρίστε...

Πώς κανένα λαγωνικό, κανένα γεράκι νηστικό ἐκεῖ πού κυνηγᾷ κολώνει, δέ βρίσκει μπροστά του αὐτό πού ἔβαλε στό μάτι, λοιπόν φέρνει βόλτες μέ σηκωμένα φτερά, μέ σηκωμένη τρίχα, ξεμακραίνει, ξανάρχεται γυρεύει πάλι στιγμή νά χυμήξει ἔτσι τό μάτι τοῦ Μεγάλου πῆγε κι ἤρθε, σταμάτησε ἀγριεμένο, ποῦ τά προχτεσινά του χωρατά...

— «Καί ἡ Δεσποινίς;» Ἔτσι ἄρχισε γιά νά τούς πάρει ἀμέσως στό ψιλό. Αὐτή βαστᾷ τόν κατάλογο ἄτομα, οἰκογένειες ὅλα ἐδῶ καταγραμμένα, ξεδιπλώνει κόλλες χαρακωμένες μέ πράσινο καί μενεξεδί μελάνι ἀτσαλάκωτες, καλλιγραφία ὅλα τά γράμματα, τίς παρουσιάζει, ὁ Μεγάλος δέν τίς πιάνει πέφτουνε κατά γῆς. Βλέπει ὁ Κάμπος.

— Δέ χρειάζονται χαρτοβασίλεια, λέει ὁ Μεγάλος κάνει πώς γελᾷ. Μιλοῦνε μέ τήν ἀξιωματικίνα στή γλώσσα τους, αὐτή κακάριζε σά στεναχωρεμένη ὄρνιθα, λένε τοῦ δραγουμάνου νά συναχτοῦνε πάλι ἀμέσως πρῶτα-πρῶτα τά παιδιά.

— Θά ἔχομε φασαρία πάλι, πάλι τά προχτεσινά..., λέει ὁ Γέρος.

— Μέ τά ὀνόματα πού θά φωνάξομε τίς Μητέρες ὅπως εἶναι γραμμένες ἀλφαβητικά, ἄς ἔρχονται καί τά παιδιά εἶπε ἡ Καριωτίνα καί πάλι ἄνοιξε τίς κόλλες.

Ἔνας ἄμυαλος πού ἦτανε κι αὐτός ἐπιτροπή, μούρ- μούρισε πειραχτικά:

— Ἔχομε καί τίς σπουδαγμένες μας...

Τόπε καί δέν τόπε, μά τό πῆρε τ' αὐτί τοῦ Μεγάλου, δουλειά τους εἶναι ν' αὐτιάζονται τήν ἀμυαλιά. Γύρισε καί εἶπε:

— Ἄς μιλήσει κι ὁ κύριος ἀπό δῶ, φαίνεται πρακτι- κός ἄνθρωπος, νά συναχτοῦν ἐν τῷ μεταξύ τά παιδιά νά τελειώνομε.

Ὁ κόσμος πλησίασε, κάτι γυναῖκες φωνάξανε «Δί- καιη μοιρασιά». Μιά φωνή ἄλλη φώναξε «ἦ οὔλοι ροῦχα ἦ κανεῖς».

Τότε ὁ Τελωνειακός παραμέρισε ἀπ' τόν κόσμο μισή δρασκελιά, στάθηκε στή μέση, γυρίζει βγάζει μιά καθαρή φωνή, σίγουρη φωνή, σά νάτανε ὁ πρῶτος μέσα στήν κλήρα του.

— Ἔχομεν ἦ δέν ἔχομεν πατριῶται, σᾶς ἐρωτῶ, ἔχομεν, θέλομεν Ἐπιτροπήν;

— Ἐπιτροπή, ἐπιτροπή

Δέν τῶπανε ἀψήφιστα, τῶπανε ἀπελπισμένα καί πει- σματωμένα μέ κείνη δά τήν ἐρώτηση τό καταλάβανε ὅλοι πῶς τούς κόβανε τήν ἀξία τους, τή ζωή τους ἄν τούς κόψουνε τήν ἐπιτροπή τους. Οἱ Ἑγγλέζοι ταραχτήκανε, λοιπόν μέ χαρτί περίλαβε ἡ Ἐπιτροπή τό μισό φορτεῖο. Τ' ἄλλο μισό τό φόρτωσε πάλι στ' αὐτοκίνητο, τῶκανε κι αὐτό, δέν ντράπηκε ὁ Μέγας, γιά ἐκδίκηση.

“Υστερα οί πρόσφυγες θαρροῦνε πιά πώς βάλανε μιά καλή σειρά στόν Κάμπο. ” Άλλοι καμαρώνουνε ξενοιάζουνε, ἄλλοι δέν ξενοιάζουνε, φροντίζουνε.

‘Ο Τελωνειακός, ἄγρυπνος, ὑπεύθυνος. Κανένας κυβερνήτης, κανένας στρατηγός δέν περνᾶ τόση ἀγρύπνια, ὅση περνᾶ ὁ ψηφισμένος σύντροφος.

“Υστερα φέρανε μιά κάσα ροῦχα, τήν ἔφερε ὁ Μεγάλος, τήν ἀκούμπησε σ’ ἓνα ὑπόστεγο, τούς εἶπε νά τή «φυλάξουνε» θά ξανάρθει γιά νά τήν παραδόσει στήν ἐπιτροπή, μά βρέθηκε ξεκαρφωμένη ἓνα πρωί ἀπό μέσα κλεμμένα πολλά. Γέρος κι ὁ Τελωνειακός βλαστημοῦνε.

— Στ’ ἀνάθεμα τά γρουσούζικα ροῦχα σας, λέει ὁ Γέρος.

— Ποῖον παιδίον, ποιανοῦ κλέφτη σπόρος θά φορέσει ροῦχον καί ποῦ θά πάει καί δέ θά βλέπομεν; Καί δέ θά πέφτει ἀπό τόν οὐρανόν φωτία νά μᾶς κάψει... ὁμιλεῖτε μπρέ...

Κάμποσοι μέ πολλά παιδιά πιάσανε τά παράπονα γιάτί δέν ἔγινε ἀμέσως χωρίς ἐπιτροπή ἢ διανομή. ‘Ο Τελωνειακός δέ θυμώνει:

— Θά βρεθεῖ κι ὁ κλέφτης κι ὁ φταίχτης... μέ τήν πρώτη δέ βρίσκειται...

“Ομως οί ” Ἀγγλοὶ Σύμμαχοι λάβανε ἀφορμή, ντύσανε καμπόσους πρόθυμους στό χακί, τούς κόψανε καί μισθό, εἶπανε πώς χρειάζεται φύλακες ὁ Κάμπος. Τούς δόσανε κι ἀπό κεῖνα τά κοντά μπαστούνια μέ τή θελιά στήν ἄκρια πού τήν περνοῦνε στό χέρι, ἅμα δέρνουνε δέν τούς φεύγει, ἔπεσε ξύλο ἀπ’ τήν πρώτη βδομάδα, βρίσκανε ἀφορμή πότε γιά πάστρα, πότε γιά σέβας.

“Υστερα ήρθανε δυό πού λέγανε πώς ήτανε στρατιῶτες ἄρρωστοι μά ήτανε χωροφύλακες, ήρθανε ἀπ’ τήν ‘Ελλάδα μ’ ἕναν φασίστα μοίραρχο. Τούς δόσανε οἱ “Αγγλοι τό καλύτερο ὑπόστεγο. Κρεμάσανε λουριά ἐξαρτήματα ὅλα καινούργια καί δυό αὐτόματα γυαλιστερά, μαυρίζανε πάνω στό ντουβάρη μαύριζε καί τό μάτι τοῦ κόσμου. Μιά γυναίκα εἶπε πώς γνωρίζει τόν ἕναν τῆς σκότωσε ἀδερφό ἀπεργό τσαγκαρά ἐπί Μεταξᾶ... «Ποῦ;» «Μέ ρωτᾶτε ποῦ, τάχα δέν ξέρετε... τῆς Σαλονίκης τήν ἀπεργία, κάνετε πώς τήν ξεχάσατε αὐτός, αὐτός εἶναι...» “Επεσε νά τόν πνίξει μέ τά χέρια της τήν πιάσανε τρεῖς ἄντρες καί δέν τήν κάνανε καλά, τρελλάθηκε, τή σηκώσανε κι αὐτή γιά νοσοκομεῖο πάει κι αὐτή.

Στό Δεύτερο Γεφύρι τοῦ Πολέμου, συζητήσανε οἱ φίλοι καί γι’ αὐτά τά ὅπλα πού δέ χτυποῦνε πρὸς τά ἔξω ξένον ἐχθρό παρά πρὸς τά μέσα τό λαό σ’ αὐτά στηρίζεται ἡ κάθε λαομίσητη ἐξουσία. “Ωσπου μέ τά ἴδια πάλι ὅπλα χτυπιέται κι αὐτή.

Τούς τά ἱστοροῦσανε μέ ὑπομονή γιά νά καταλάβουνε.

— ‘Απ’ τά δικά σας παθήματα βγάζομε νόημα κι ἐμεῖς, ἔλεγε ὁ Αἰγύπτιος.

— Αὐτό θέλομε κι ἐμεῖς... χαλάλι.

‘Ο παραέξυπνος Πορτιέρης ἅμα τύχαινε παρών τούς ψιλοκοροϊδεύει:

— ‘Ανοικονόμητοι Γραικοί σᾶς ταιΐζουνε σᾶς ποτίζουνε οἱ κοκκινομούρηδες, τρῶτε πίνετε, τί ἄλλο ζητᾶτε; Πρόσωπο, σπαθί δικό σας δέ θ’ ἀποχτήσετε ποτές, ἄδικα χαλᾶτε τήν καρδιά σας.

‘Ο ξυπνημένος αὐτός δέν πίστευε τίποτα. ‘Ο Τελωνειακός τοῦ ἀπαντοῦσε:

— ‘Από καλήν καρδιάν δέν δίνουν μας ταῖνην, νερό,

ἄμα καί χῶμα καί ἀγέραν ἀνάγκη μας πάσα ἔχουν καί δίνουν μας, θέλουν δέ θέλουν, σπαθίν ἐπίσης, ἐξουσίαν ἐπίσης παίρνομεν, δέν δίνουν μας.

Στόν Κάμπο οἱ ψηφισμένοι κοιτάζουνε πῶς νά βαστάξουνε τόν κόσμο σέ καλή σειρά. Πιάσανε μέ τό φιλότιμο καί τούς χωροφύλακες: πῶς εἴμαστε ὅλοι στά ξένα, δέ στέκει τό ἄγριο. Κι αὐτοί θυμοῦνται τά σπίτια τους, δέ χωνεύουνε τούς δραγουμάνους καί τούς πληρωμένους, τούς πέφτει συγγενικιά ἢ προσφυγιά.

Κάνανε παρατήρηση στούς πατεράδες ἐπειδή βγαίνανε μέ Ἕλληνας τά κορίτσια, ζηλεύανε κι ὅλας. Στά μικρά δίνανε τά παραπανήσια γάλατα, οἱ μάνες τούς πλένανε τά ροῦχα, μιά ψευτοησυχία ἔχει ὁ Κάμπος σάν οἰκογενειακή.

Στό **Τέταρτο Γεφύρι** πού ἦτανε νά συζητήσουνε πῶς ὁ **Κόσμος εἶναι γιά ὅλους** - ἀλλάξανε τή σειρά κι ἀφήσανε προσωρινά τό **Τρίτο** - ἔρχεται ὁ Αἰγύπτιος μέ κομμένη πνοή:

— Φίλοι, ντρέπομαι τή φωνή μου αὐτό πού θά σᾶς πῶ, αὔριο θά σᾶς πιάσουνε οἱ δικοί μας.

Ἔτσι βάζανε οἱ Ἕλληνας καί τούς Αἰγύπτιους στά αἵματα τάχα ὀρίζουνε αὐτοί τόν τόπο τους γιά νά μισήσουνε αὐτούς οἱ πρόσφυγες.

— Μήν ντρέπεσαι τά ξέρομε αὐτά, εἶπανε οἱ Ἕλληνες.

— Θα' ρθειτε κοντά μας, εἶπε τό Γκαρσόνι.

Δέν πήγανε στόν Κάμπο, ἀφήσανε κι ὅσα εἶχανε ἀποχτήσει ἀνεμομαζεμένα ροῦχα, κύπελλα καί τέτοια.

Ἡ Καλή τούς ἔκανε χαρές καί μεγάλες, εὐχαριστήθηκε πού εἶχανε πάλι τώρα τήν ἀνάγκη της.

Στό Πέμπτο Γεφύρι, πού τ'όχανε πει τῆς Πρόβλεψης καί τοῦ Δίκαιου Ἄγωνα ταίριαζε διάθεση σοβαρή. Μά τοῦ ἀνθρώπου ἡ διάθεση δέ φρονιμεύει μιά καί καλή κι ὅποτε γλυτώσει ἀπό κίνδυνο τοῦ φαίνονται ὅλα πολύ ἔμορφα, εὐκόλα ξελογιάζεται...

Καί τό Γεφύρι αὐτό τῆς Ρόντας φάνηκε τοῦ Γέρου σάν πανηγύρι, ἐκεῖ συνάζονται φελούκες καί συρμαγιές ἀπ' τήν Ἄνω Αἴγυπτο. Μέ τήν πρώτη μέρα κι ὅλας ταίριαξε ποίημα.

Αἴγυπτο, Αἴγυπτο οἱ ζεστοί ἀγέρηδες
μετροῦν τό μάκρος σου μέ τρίγωνα πανιά
πάπιες, χῆνες, κατεβαίνουν ἄκρι-ἄκρι τά κανάλια
πάπιες, χῆνες ξυλοστήθες, οἱ φελούκες,
ὁ μυτερός ἴσκιος πατᾶ τήν ἔρημο.

Τόν ἀφίσανε τ'όλεγε τό ξανάλεγε, χαζεύανε στίς ἀποβάθρες.

Ἦστερα περάσανε τήν προκυμαία τοῦ ποταμοῦ, ξεκουραστήκανε σέ κείνα τά δέντρα πού ρίχνουνε τά κλωνάρια τους ὡς τή γῆς καί ξαναριζώνουνε, οἱ φυλλωσιές εἶναι σάν καλύβια κρεμαστά, ὁ ἴσκιος τους στάσιμος, μέσα φουσᾶ ὁ ποταμίσιος ἀγέρας, κουρνιαζουνε πλῆθος πουλιά.

Σταθήκανε καί στά μεγάλα καφενεῖα, ὅπου τά μεγάφωνα τήν ταχτική ὥρα λένε τίς τραγουδιστές προσευχές. Τότες σηκώνονται πολλοί πελάτες κατεβαίνουνε στήν ἀκροποταμιά πλένουνται καί κάνουνε ναμάζι σέ ἰσάδια σκαμμένα ἐπίτηδες στά μισά τοῦ ὄχτου καί στά κεφαλόσκαλα.

Ἦρθανε στό κουρεῖο κάποιου φίλου τους σέ κείνες τίς γειτονιές. Ὁ Γέρος συνέχιζε πάλι τά τραγουδιστά:

Σήμερα μᾶς ἤβρε μιά μέρα
πού γέννησε ὅλες τίς μέρες
σήμερα φτάσαμε Πατέρα ποταμό
θυμούμαστε καί τή μάνα μας τή θάλασσα
τά μάτια μας ὅπου ἀκουμπίσουνε
ἀνοίγει δρόμος, περνοῦμε.

Τοῦ εἶπανε ν' ἀφήσει τά κατσαρά, ὅμως αὐτός τά ἴδια:

Σήμερα δέ θά καθίσομε θά βαδίσομε
σήμερα δέ θά συνεννοηθοῦμε τραγουδοῦμε
τά λόγια σήμερα θά μᾶς χωρίσουνε,
καί θά βρεθεῖ τό κεφάλι μου στόν ἄμμο πεταμένο
ὁ ἄμμος διατηρεῖ δέν κατελεῖ
θά ξεχαστεῖ τό σφάλμα μιά βρύση ἐκεῖ ξεχείλισε
γυναῖκες φτάνουν ἀπό μακριά
στήν ξένη, ἄχ ξένη βρύση
μέ πονεμένες χοῦφτες σκύβουνε, πίνουνε.

Τέτοια ἔλεγε κι ἔκανε νά φύγει. Τό Γκαρσόνι τοῦ λέει
«ποῦ πᾶς;» Τό πῆρε καί σάν προσβολή πώς ἔχει ἄλλοῦ
παρέα. Κι ὁ Αἰγύπτιος τράβηξε ἀπ' τό λαιμό του ἕνα
μεταξωτό ἄσπρο μαντήλι ἔκανε ἀστεῖα πώς θά τόν δέσει.
Τό Γκαρσόνι πάλι ἄρπαξε ἀπ' τό μαρμαρένιο τραπέζι ἕνα
ξουράφι, πῶς τό σήκωσε καί πῶς τό κατέβασε χωρατεύον-
τας; Βρέθηκε μπροστά ὁ γελαστός Αἰγύπτιος καί τόν
πῆρε στό λαιμό. Κι ὁ Γέρος καθώς εἶχε ἀπλώσει τό χέρι
νά παραμερίσει τίς παρδαλές χάντρες τῆς πόρτας πού
ψιλοτσακλακίζουνε καί γυαλοκοποῦνε βλέπει στόν κα-
θρέφτη μιά φλέβα νά πετᾷ αἷμα καθαρό ἀπ' τό λαιμό τοῦ
πιστοῦ φίλου τους, πίσω ἀπ' τ' αὐτί κι αὐτός νά δίνει ἕνα
πῆδο σά δαγκαμένο θηρίο μέ τή ζέστη τῆς ζωῆς του πού
τόν περέχουσε καί νά πέφτει ξερός. Πέφτει δίπλα κι ὁ

Γέρος φωνάζει «γιατρό», πετιέται ό Τελωνειακός και τό Γκαρσόνι φράζουνε τήν πληγή μέ τό μεταξωτό μαντήλι, μέ πετσέτες, ό Κουρέας τρέχει όξω, τύχη τους καλή περνοῦσε ταξί, τόν σηκώνουνε τοῦ βαστοῦνε τό κεφάλι, τραβοῦνε γιά τό Νοσοκομεῖο. Δέν πήρανε εἶδηση νά συναχτοῦνε γειτόνοι και περαστικοί Μουσουλμάνοι μέ τό θυμό τῆς ἄλλης πίστης πού εἶναι σάν τό θυμό τοῦ μελισσιοῦ, ό Κουρέας σφουγγαρίζει μέ ἄγωνία τ' ἄδικο-χυμένο αἷμα, ἡ καλή μέρα γίνηκε θανατερή.

Στό Νοσοκομεῖο φτάνοντας σηκώσανε πάλι τό φίλο τους τόν ἀκουμπίσανε μέ πόνο πάνω σ' ἕνα μαρμαρένιο τραπέζι, ἤρθαν οἱ γιατροί φύγανε. Σέ λίγη ὥρα γεμίσανε οἱ διαδρόμοι συγγενεῖς, γέμισε ἡ αὐλή αὐτοκίνητα, φάνηκε πώς ἦτανε ἀπό πλούσιο σοῖ ό τραυματίας. Καί σέ λίγες μέρες τόν πήρανε σ' ἄλλο καλύτερο νοσοκομεῖο, σώθηκε. Μά οἱ πρόσφυγες τόν χάσανε. Καί τό Γκαρσόνι χάθηκε.

‘Ο Γέρος κι ό Τελωνειακός δέν ξεμακρύνανε ἀπ' τά κάγκελα τοῦ Νοσοκομείου δύο μέρες πού ἔκανε μέσα ό φίλος τους. ‘Ο πόνος τους φουσκώνει και ξεφουσκώνει μέ τούς στεναγμούς τοῦ ἀπλοῦ κόσμου, πλῆθος κόσμος κινοῦνε ἀπ' τά φελλάχικα χωριά κι ἀπ' τά βεδουίνικα τσαντήρια, φτάνουνε στά κάγκελα ἐδῶ, κάθονται νύχτα μέρα, τοῖχο-τοῖχο.

“Αμα τόν πήρανε οἱ συγγενεῖς τραβήξανε κάποιο ἀπόγεμα οἱ δυό “Ελληνες πρόσφυγες πρὸς τίς πλούσιες συνοικίες, περάσανε τό Γεφύρι μέ τά λεοντάρια, περάσανε δρόμους λουλουδισμένους, σταθήκανε σ' ἕνα βουβό περιβόλι, μέσα ἕνα σπίτι μέ πολλές σειρές παράθυρα μισοκλειστά, βλέπουνε ξαναβλέπουνε τή σύσταση, αὐτοῦ

ἄραγε εἶναι; Ὁμιλία πουθενά, τὰ γεράκια κρούζουνε, λίγος οὐρανός φαίνεται μέσ' ἀπ' τὶς φυλλωσιές, ζωντανός ἄνθρωπος δέ φαίνεται. Στό κεφάλι τους μαδοῦσε ἕνας ἀνθός μαβής, ἀπὸ ἕνα δέντρο πού δέ γνωρίζουνε, τὰ μάτια τους θολώσανε. Βραδυάζοντας παρουσιάστηκανε μέ τή δροσιά, καθίσανε σέ πάγκους κατά σειρά σάν πουλιά οἱ Σαῖτιανοί καί Σουδανέζοι πορτάρηδες ντυμένοι μεταξωτά, κουβεντιάζανε κελαϊδιστά, στραβοκοιτάζουνε τούς δύο κακοντυμένους φύγανε αὐτοί. Κι ὅπως περνούσανε πάλι τό Γεφύρι ἀκούμπησε σ' ἕνα πεζούλι ὁ Γέρος κοίταξε τὰ πυχτά νερά κι ἔβγαλε μιά φωνή σάν ἀπὸ ἄλλουνοῦ στόμα κι ἄξαφνη:

— Φίλοι μου, φίλοι, χαρᾶξτε μου τό στῆθος καθώς χαράζουνε ἄρρωστα κλωνιά, τραβῆξτε μου παραόξω τήν καρδιά νά πάρει δύο σωστές ἀνάσες...

Ἡ Καλή τούς ἔφερνε νέα τοῦ φίλου ταχτικά. Εἶχε πάρει μεγάλο φόβο. Ὑστερα τούς ἔστειλε σ' ἑνοῦς πλούσιου Κόπτη τό χτήμα, γνωριμιὰ τῆς Μάνας της στήν Κάτω Αἴγυπτο.

Ἡ πίκρα τῆς προσφυγιᾶς πάλι καί κεῖ τούς ἔσερνε σά δεμένους ἀπὸ κοντό σκοινί. Μά πάλι ξέσφιγγε ἡ θελιά, περπατοῦνε καί δέ χορταίνουνε τὶς φαντασίες τῆς παράξενης ἐξοχῆς. Πρὶν βγεῖ ὁ ἥλιος πιάνουνε τούς χωματένιους ὄχτους τῶν χαντακιῶν, ὁ ἥλιος βγαίνει βρίσκει μεμιᾶς μονοκόμματα ὄλον τόν Κάμπο, τό νερό ἀρχίζει νά τρέχει ἀπὸ μεγάλα κανάλια σέ πιό μικρά, ὡς τὶς παραμικρές αὐλακιές, ἀρχίζει τό πότισμα, τό σκλάβωμα.

Τὰ μεσημέρια καθίζουνε σ' ἕνα τσαρδάκι, ἕνα γαϊδούρι ἄσπρο γυρίζει μαγγάνι, ζωές ὀλόκληρες μετριοῦνται μέ τ' ἀργό τρίξιμο καί μέ τό χούγιασμα τοῦ ποτιστῆ. Πιό βράδυ στέκουμε στό πέρασμα τοῦ Μεγάλου Κανα-